

Mirjana N. Benjak; Mirjana J. Doblanović-Pekica

mibenjak@inet.hr

mirjana.doblanovic@pu.htnet.hr

(Sveučilište Jurja Dobrile – Hrvatska književnost, Pula)

KAKO ODGAJATI ČITATELJICE/ČITATELJE

SAŽETAK

U sklopu ostvarivanja osnovnoga cilja srednjoškolskoga književnog odgoja i obrazovanja – odgojiti buduću čitateljicu/čitatelja – čitanju (školske) lektire pripada značajno mjesto. Komparativna analiza hrvatskih i evropskih nastavnih programa (kurikula) za gimnazije pokazuje da se izboru pisaca i naslova predviđenih za lektiru pristupa na različite načine te da se u njihovu koncipiranju (pre)malo vodi računa o čitateljskim interesima učenica/učenika. Na tragu tih rezultata predlaže se tzv. otvoreni sustav lektire koji se temelji na ponudi književnih djela iz koje učenice/učenici samostalno izabiru djela za čitanje kod kuće. Predlažu se postupci i metode koji doprinose rješavanju prepreka u učeničkoj recepciji i razumijevanju pojedinih književnih djela. Njihova primjena omogućava ostvarenje osnovnog cilja nastave književnosti: odgojiti kreativnog i kritičkog čitatelja/čitateljicu, koji će čitajući razmišljati, zaključivati i ocjenjivati književnoumjetnički tekst.

KLJUČNE REČI: školska lektira, nastavni program (kurikul), otvoreni sustav lektire.

Lektira, umjesto radosti čitanja, često postaje omraženom prisilom i sredstvom torture. Čitati djelo samo zato da bi se moglo provjeriti je li uistinu pročitano, besmisleno je. Koliko je izgubljene energije u smišljanju zamki!

(Iz novinske analize lektire Ivane Vladilo, knjižničarke u riječkoj Strojarskoj školi za obrtnička i industrijska zanimanja)

...oni vole heavy metal ili cyber punk...isto treba primijeniti i na izbor lektire, odnosno pronaći što bi to zainteresiralo današnje cure i dečke... a kad kroz to steknu naviku čitanja, sve će drugo doći samo po sebi...

(Iz komentara učenika na internetu)

Značenje lektire u književnom odgoju i obrazovanju

U preambuli nastavnoga programa za Hrvatski jezik za gimnazije¹⁾ kao jedna od svrhi nastave toga predmeta istaknuta je ona koja govori o tome *da bi trebalo steći književno znanje, književnu kulturu i sposobnosti kako bi „učenici mogli samostalno čitati književna djela” (podv. aut.), razumijevati ih, tumačiti i prosuđivati (procjenjivati, ocjenjivati).*²⁾ Kako bi se ova svrha ostvarila, među zadacima stoji da bi trebalo *„razviti čitateljsku kulturu” (podv. aut.) kao osnovu opće naobrazbe i stalne naobrazbe.*³⁾ Može se, dakle, zaključiti da je osnovni cilj srednjoškolskoga/gimnazijskoga književnog odgoja i obrazovanja odgojiti buduću čitateljicu/čitatelja. Da bi se do toga cilja došlo, uz interpretaciju književnoga djela u nastavnome procesu, trebalo bi posvetiti veću pozornost učeničkom samostalnom čitanju kod kuće – školskoj lektiri.⁴⁾

Lektira u nastavnim programima

Nastavni program, odnosno kurikulum, osnovni je dokument koji propisuje književni sadržaj koji se obrađuje u nastavnim i izvannastavnim aktivnostima. Uobičajeno je da on donosi i popis književnih djela predviđenih

1) *Nastavni programi za gimnazije, Hrvatski jezik za gimnazije*, Glasnik ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske, posebno izdanje, Zagreb, 1. kolovoza 1995.

2) *Opus.cit.*, str. 152.

3) *Ibid.*

4) Uobičajeni nazivi programom propisanog popisa književnih djela za samostalno čitanje kod kuće su: lektira, domaća lektira, školska lektira.

za lektiru. Je li to uvijek tako? Kako bi se odgovorilo na to pitanje, provedena je komparativna analiza hrvatskih i (srednjo)evropskih nastavnih programa/kurikula za gimnazije.⁵⁾ Rezultati do kojih se došlo pokazuju da se izboru pisaca i naslova predviđenih za lektiru pristupa na različite načine. Dok jedni (npr. slovenski)⁶⁾ strogo propisuju autore i broj djela za svaku godinu, drugi (npr. austrijski)⁷⁾ omogućavaju slobodni izbor lektire u kojem sudjeluju učenice/učenici u dogovoru s učiteljicama/učiteljima (dogovorna lektira) ili pak samo preporučuju određeni broj djela ne navodeći imena pisaca i naslove djela (npr. češki).⁸⁾ U hrvatskom nastavnom programu za gimnazije ne postoji nikakva naznaka o lektiri.⁹⁾

Problem kriterija za izbor književnih i lektira

Metodika je utvrdila kriterije za izbor književnoga sadržaja u procesu književnog odgoja i obrazovanja.¹⁰⁾ Da je pitanje izbora sadržaja ustvari pitanje shvaćanja uloge (cilja i svrhe) književnog odgoja, potvrđuje zanimanje koji za taj problem, osim metodičara i praktičara, pokazuju teoretičari i povjesničari književnosti. Svatko će od njih, ovisno o tome kako shvaća ulogu nastave književnosti, preferirati određeni kriterij izbora. Tako Milivoj Solar, teoretičar književnosti, svjestan složenosti problematike nastave književnosti, tvrdi: *...Književnost se pojavljuje u nastavnim programima u uskom izboru izvedenom prema eminentno neknjiževnim kriterijima* (Solar 1981: 113). On, naime, ne nijeće postojanje reprezentativnog, psihološkog i recepcijskog kriterija u nastavi književnosti, ali upozorava na „objektivnost” sastavljača programa kao

5) O tome v. više u: Benjak, *Mirjana: Književnost(i) u kontaktu, Suvremena srednjoevropska pripovjedna proza u gimnazijskoj nastavi književnosti*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 2001, str. 69-94. i 135-163.

6) *Učni načrt za pouk slovenskega jezika in književnosti v gimnazijah in drugih štiriletnih šolah*, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo in šport, Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje; Ljubljana, 1995.

7) *Schullehrpläne (stand 1. 1. 1966); Lehrplan für die Allgemeinbildende höhere Schule AHS; Gymnasium, Realgymnasium, Wirtschaftskundliches Realgymnasium*, ORAC. Wien, 1997.

8) *Učebni osnovy čtyřletého gymnázia, Český jazyk a literatura*, Ministerstvo školství a telovýchovy České republiky, Fortuna, Praha, 1991.

9) Dosadašnji su srednjoškolski/gimnazijski programi donosili popis pisaca i djela raspoređenih po razredima.

10) Navodimo, radi podsjećanja, samo neke: kriterij antologijski, književnopovijesni, književnoteorijski, estetski, etički, nacionalni, kriterij aktualnosti itd.

na temeljni problem svrhe nastave književnosti. *Nema nikakve sumnje*, nastavlja Solar, *da se moralni, estetski pa i neposredno politički odgoj npr. mogu i moraju 'uklopiti' u nastavu književnosti*, ali pravilno zaključuje da se izbor djela mora prije svega čuvati ograničavanja, a metode valja da se čuvaju isključivosti... (Solar 1981: 119). Ovom prilikom valja podsjetiti da se književni odgoj i obrazovanje organizira i provodi u nastavnim i izvannastavnim oblicima, pa bi se kriteriji o izboru sadržaja trebali odnositi i na autore i djela propisana za lektiru, u koju se *odabiru reprezentativna djela različitih vrsta iz nacionalne književnosti i književnosti drugih naroda, koja čine temelje svjetske kulture, djela antologijske vrijednosti koja su primjerena doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika* (Rosandić 2005: 50). Analiza nastavnih programa/kurikula pokazala je da njihovi sastavljači pritom mahom zanemaruju kriterij aktualnosti i kriterij interesa učenika. Djela (ako su) propisana za samostalno čitanje kod kuće doslovce prate nastavni program. A kako je većina programa/kurikula koncipirana prema književnopovijesnom i književnoteorijskom kriteriju, događa se to da se srednjoškolke/srednjoškolci sa suvremenim autorima i djelima susreću tek pred kraj svoga školovanja. Ta činjenica u suprotnosti je s književnim interesima učenica/učenika.

Čitateljski interesi učenica/učenika i lektira

Iako u Hrvatskoj nije nikad provedeno institucionalno istraživanje o problemu čitateljskih interesa učenica/učenika (kao što uostalom nisu provedena sustavna istraživanja ni ostalih područja odgojno-obrazovnog sustava), pojedinačna istraživanja i objavljene monografije,¹¹⁾ takva su značenja da bi se morala uzeti u obzir pri odlučivanju o lektiri u (gimnazijskoj) nastavi književnosti. Naime, rezultati tih istraživanja govore u prilog suvremene (i nacionalne i evropske/svjetske) književnosti (proze). To ne treba čuditi: srednjoškolke/srednjoškolci u tim djelima pronalaze sličnosti sa sobom i vlastitim poimanjem svijeta više nego što to mogu pronaći u djelima iz prošlosti. Kao metodičari ne smijemo zaboraviti da interesi za čitanje književnih djela prethode interesima za prou-

čavanje književnosti. Stoga bi autori nastavnih programa trebali u većoj mjeri prihvaćati spontane književne interese učenica/učenika. Naš program je svojom koncepcijom uvelike udaljen od takva zahtjeva. Ustanovljeno je da je „prehistoričan“, što ima za posljedicu učeničko udaljevanje od knjige. Naime, petnaestogodišnjakinje/petnaestogodišnjaci nisu sposobni recipirati, inerpretirati i vrednovati djela starije književnosti zbog prepreka koji su za njihov uzrast prevelike (jezik, teme i sl.). Ne treba stoga čuditi da se „lektire“ još uvijek prepisuju, a učenice/učenici skrivečki čitaju djela suvremenih književnika. O vlastitim iskustvima čitanja lektirnih djela učenice/učenici rijetko govore u školi (možemo samo pretpostaviti razloge), ali ćemo zato njihove komentare sve češće pronaći na internetu.¹²⁾

Otvoreni sustav lektire

Zato se zalažemo za uvođenje tzv. otvorenoga sustava lektire, koji se temelji na ponudi književnih djela iz koje učenice/učenici samostalno izabiru djela za samostalno čitanje kod kuće. Pritom se predlažu postupci i metode koji doprinose rješavanju prepreka u učeničkoj recepciji i razumijevanju pojedinih književnih djela (postupci motivacije, postupci aktualizacije, metoda stvaralačkog čitanja, istraživačka metoda i dr.). Primjena tih postupaka i metoda omogućava ostvarenje osnovnog cilja nastave književnosti: odgojiti kreativnog i kritičkog čitatelja/čitateljicu, koji će čitajući razmišljati, zaključivati i ocjenjivati književnoumjetnički tekst. Takvog se čitatelja može odgojiti tek kad se, osim problema *što* čitati, počnu rješavati i problemi *zašto* čitati, *kako* čitati, *kada* čitati, *gdje* čitati i u *kakvim* pedagoško-metodičkim uvjetima to provoditi (Rosandić 2005: 170).

12) Donosimo primjer jednog takvog komentara (uz napomenu da ga citiramo u originalnom obliku – o njegovoj jezičnoj razini moglo bi se također diskutirati): *Ja sam poceo citat kad sam završio gimnaziju... nece klinci citat ako im nije zanimljivo...prvo me puknula faza tv-a, kad sam u par godina pogledao sve šta ima kvalitetnog, dosadio mi pa više ne gledam...zatim plejka i kompjuter... i sad sam u fazi interneta i knjige... kvalitetnu knjigu zbilja je gušt procitat... ali kvalitetnu i zanimljivu... znam dosta ljudi koji citaju, a za koje se to nikada nebi moglo rec, a koji isto nisu citali lektiru u školi... lektiru treba reformirat... klincima dat da citaju ono što ih zanima... ionako je bitno da se bilo šta cita da se obogati rjecnik i uz to ih naucit pravopisu... da se znaju izrazavat i pravilno pisat... to je najbitnije, šta se na satu hrvatskog moze naucit...a o gramatici, pretvorbama itd. koliko se mora...* (<http://www.vecernji.hr/newsroom/news/croatia/3294249>, 17. 5. 2009)

11) Pojedinačna istraživanja (o čitateljskim interesima, recepciji književnih djela i sl.), započeta šezdesetih godina prošlog stoljeća, provode se i danas, a objavljena su u metodičkim monografijama (npr. Rosandić, Kermek, Benjak).

Metodički model otvorenog sustava lektire

Stjecanje književnoga znanja, književne kulture, osposobljavanje učenika za razumijevanje, tumačenje i prosuđivanje književnih djela te razvijanje njihove čitateljske kulture, zahtjevan je cilj za svakog učitelja. A prepreke na koje nailazi u realizaciji toga cilja nisu zanemarive. Svjedoci smo vremena u kojem su učionice prenatrpale (pre)velikim brojem učenika, većina učionica daleko je od suvremeno opremljenih specijaliziranih učionica a nastavni su programi (pre)opširni. Istovremeno, protok je informacija, zahvaljujući masovnim medijima (prije svega internetu), izuzetno brz pa se mnoge učenice/učenici mogu u svakome trenutku informirati o gotovo svemu što se trenutno zbiva u svijetu. Zapišimo se kakvo mjesto u takvoj situaciji zauzima čitanje, odnosno čitanje književnih djela.

Što se tiče nastave književnosti, odnosno tzv. sati lektire, složiti ćemo se da (pre)veliki broj učenika i prenatrpana dnevna/tjedna satnica ne ostavljaju mnogo prostora za sustavan kreativan rad i mogućnost provjere učeničke recepcije (ne)pročitanih knjiga. Sati lektire najčešće se svode na brzinsko provjeravanje određenih činjenica kako bi se ustanovilo je li djelo pročitano, no u današnje vrijeme nije potrebno pročitati djelo da bi se znalo o čemu je riječ! Osim ponuđenih vodiča kroz lektiru i dajdžestiranih tekstova koje učenici mogu posuditi u svakoj knjižnici, razgovora i „savjeta” starijih kolega te upotrebom njihovih bilješki, u novije je vrijeme sveprisutan i internet na kojem se mogu pročitati raznorazne interpretacije lektire i analize književnih djela.¹³⁾ U sklopu toga postavlja se pitanje: koja književna djela ponuditi učenicima za samostalno čitanje, odnosno kako ih motivirati na čitanje određenog, propisanog djela? Je li možda vrijeme da izbacimo ovo „određenog”, „propisanog”? Naravno da nije!

Je li bolje pročitati programom propisano djelo bez obzira na ishod čitanja, ne pročitati ga nikada, ali ne steći averziju prema knjigama i čitanju, ili ga pročitati jednom kad za to bude vrijeme, sa zrelošću i razumijevanjem? Naravno da je treća opcija najpoželjnija, ali kako doći do njezina ostvarenja?

13) Treba upozoriti na činjenicu da su podaci o književnim djelima na internetu često pogrešna, a skoro uvijek neinventivna i šablonizirana, te bi valjalo na to upozoriti učenice/učenike.

Period srednjoškolskog obrazovanja vrijeme je mnogih promjena, vrijeme je to sazrijevanja, promišljanja, razmišljanja, traženja. I biološka različitost uvjetuje različite interese za različite književne vrste, žanrove i teme. Sve to onemogućava određivanje, propisivanje obvezne lektire očekujući jednak stupanj prihvatljivosti za svakog pojedinca u određenoj obrazovnoj grupi, razredu, generaciji. Individualni pristup programu nerijetko je teško izvediv zbog velikih razreda i pomanjkanja vremena, no smije li se unificirati program samo zbog zadovoljenja formalnosti? Nerijetki su slučajevi u kojima se u mladi ljudi u dvadesetim, tridesetim godinama, susreću s naslovima koje su „izbjegli” u školskoj lektiri i oduševljeno komentiraju djelo, čudeći se zašto su ga izbjegavali. Nejasno im je zašto su se morali boriti provjeravanja na satu lektire, često pribjegavajući lažima, kad su to mogli jednostavno pročitati. Međutim, bi li tada to djelo bilo jednako vrednovali? Ili bi ga zauvijek „zakopali” ponavljajući tuđe ocjene o njegovu značenju u povijesti književnosti?

Što učiniti?

Čitanje knjiga nakon pojave interneta ne može se više promatrati kao u periodu prije toga. Stoga je za motiviranje učenika više nego potrebno primijenjivati kriterij aktualnosti. Pokazat ćemo kako je to moguće izvesti uvođenjem u lektiru djela suvremenih autora, koje učenici nerijetko mogu susresti i na internetu te upoznati njihovo djelovanje i na drugim područjima.

U izboru djela iz nacionalne književnosti mogao bi se iskoristiti svojevrsna pojava književnika koji se istovremeno vrlo aktivno bave novinarstvom te na taj način pružaju mogućnost za učenikov uvid i uspoređivanje korištenja pisanog izraza u različitim stilovima, ali i o stavovima o aktualnim zbivanjima i promišljanjima autora koji se istovremeno mogu ponuditi kao lektira. Taj se, možemo ga nazvati i fenomen, može odlično iskoristiti za odgajanje budućih čitateljica/čitatelja!

Pokazat ćemo to na dva primjera, odnosno na dva suvremena autora: Anti Tomiću i Miljenku Jergoviću.

Ti autori pripadaju onim književnicima koje učenici mogu vrlo lako susresti uživo (često na mjestima koje pohađaju i srednjoškolke/srednjoškolci) i možda polemizirati s njima. Obojica su ugledni novinari, vrlo plodni pisci, je-

dan jači u novinarskom, a jedan u književnoumjetničkom stilu. Zanimljivo je da se po njihovim djelima snimaju ili se namjeravaju snimiti filmovi, a poznato je kako srednjoškolke/srednjoškolci vole sedmu umjetnost.

Učeničko zanimanje za rad i djelovanje te dvojice autora može se iskoristiti na način koji ide u prilog slobodnom izboru odnosno otvorenom sustavu lektire. Ovom ćemo prilikom navesti nekoliko primjera motivacijskih postupaka, koji će otvoriti put ka učeničkom čitanju njihovih djela. Naravno da izbor autora i naslova izvan strogo propisanih i određenih nastavnim programom zasigurno iziskuje od učiteljica/učitelja mnogo više truda. To podrazumijeva praćenje djelovanja suvremenih autora, stalno samostalno usavršavanje, ali i dobro poznavanje učenica/učenika s kojim se rad te općeg stanja društva, odnosno interesa mladih.

Mogući motivacijski postupci mogu biti dio:

- sata interpretacije ulomka književnoumjetničkog teksta iz djela navedenih autora;
- sata književnosti u obradi različitih suvremenih književnih pravaca odnosno književnih grupa (kritički istražiti fenomen FAK-a);
- sata medijske kulture u obradi nastavne jedinice tiskanih medija (novinske kolumne, kritički tekst, publicistika). Budući da oba autora tjedno izvještavaju i pišu kritičke osvrte na aktualna zbivanja (spadaju u one koji kreiraju javno mišljenje), temu je moguće odabrati prema učeničkim afinitetima (nije nužna kritika recentnih zbivanja – učiteljica/učitelj može imati spremne tekstove i iz starijih novinskih izdanja, bitno je da su učenicima aktualna i provokativna). Ovisno o odabranoj temi, učenice/učenici mogu dobiti niz istraživačkih zadataka koji se odnose na novinske tekstove uopće, pri čemu se otvaraju problemi kao npr. usporedba s drugim kolumnistima istih i različitih novina/časopisa, tema nezavisnog novinarstva, utjecaj navedenih kolumnista na čitatelje i sl. (Tu se otvara mogućnost korelacije s drugim predmetima, npr. s povijesti i sociologijom, gdje bi se s učenicima moglo problematizirati pitanje smjena vlasti i utjecaja medija – izrazito zanimljiva i zahvalna tema za noviju hrvatsku povijest!);

- sata medijske kulture kada bi se mogao problematizirati položaj kulture u javnosti, odnosno zastupljenosti kulturnih sadržaja u svakodnevnom medijskom prostoru. Pritom se može nadovezati na odnos javnosti prema medijima i određenim javnim ličnostima koji utječu na mišljenje javnosti. Učenici bi mogli istraživati problem tko odlučuje o kulturnim aktivnostima. Bilo bi zanimljivo nadovezati se npr. na emisiju *Pola ure kulture* i njezin priloga *Sedmica tjedna*, koji donosi ranglistu književnih naslova koja tjednima zauzimaju prva mjesta – to može biti odlična motivacija za uspoređivanje i krajnju valorizaciju pročitanih djela od kojih neko mjesecima zauzima prvo mjesto, a drugo se na toj književnoj ljestvici nikada nije ni pojavilo;
- sata nastave filmske kulture kada se također može problematizirati na različitim područjima: npr. hrvatski film nekad i danas, hrvatski film u odnosu na film susjednih zemalja (nekad sastavnica iste zemlje), scenarij, gluma u filmu, film kao umjetnički čin ili zabava.

Interpretacija se ovih književnih djela može nastaviti u suvremenim sustavima problemske, korelacijsko-integracijske, komunikacijske, otvorene, multimedijske i timske nastave.

Naravno da zalaganje za uvođenje slobodne lektire ne znači zanemarivanje klasičnih djela. Smatramo upravo obratno – pođemo li u interpretaciji književnih djela od učeničkih interesa lakše ćemo ih privoljeti i na čitanje klasičnih djela iz nacionalne i svjetske povijesti književnosti.

Zaključak

Budu li autori budućih nastavnih programa/kurikula osjetljiviji na zahtjeve trećeg člana „strujnoga kruga“ književnog odgoja i obrazovanja (uz učiteljicu/učitelja i književnoumjetnički tekst) – učenicu/učenika, tada ćemo biti bliže ostvarenju zadaća čitateljskog odgoja. A ono se odražava u postizanju određene razine književnog obrazovanja, razvijanju kulture čitanja, stvaralačkih sposobnosti učenica/učenika, njegovanja njihova književnog ukusa te će im se time omogućiti

bogatiji duhovni život i pomoći u izgrađivanju cjelovita pogleda na svijet (Rosandić 2005: 52). A ne zaboravimo, ciljevi se književnog odgoja i obrazovanja ne mogu postići bez samostalnog čitanja književnih djela kod kuće. I ponovno se vraćamo problemu izbora lektire. Teško je ne složiti se s mišljenjem Dragutina Rosandića da *o izboru lektire kompetentno mogu odlučivati stručnjaci koji se bave čitateljskim odgojem, koji znaju zakonitosti čitanja, literarno-estetske komunikacije, koji poznaju recepcijske mogućnosti čitatelja i usklađenost njihovih čitateljskih kodova s literarnim kodovima književnih djela, koji poznaju čitateljske interese učenika/učenica, koji prate i primjenjuju rezultate istraživanja u području čitateljskog odgoja* (Rosandić 2005: 171-172). Tada ćemo se približiti lektiri koja će biti „radost čitanja”.

LITERATURA

- Benjak, M. (2001). *Književnost(i) u kontaktu, Suvremena srednjoevropska pripovjedna proza u gimnazijskoj nastavi književnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Krakar Vogel, B. (2004). *Poglavlja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.
- Požgaj Hadži, V; Smolić, M; Benjak, M. (2007). *Hrvatski izvana*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rosandić, D. (2005). *Hrvatsko školstvo u okruženju politike*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rosandić, D. (2005). *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga. Rosandić, D. (1986). *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Solar, M. (1981). *Smrt Sanča Panze*. Zagreb: Matica hrvatska.

Mirjana N. Benjak; Mirjana J. Doblanović-Pekica

COME EDUCARE LE LETTRICI/I LETTORI

Riassunto

Lo scopo principale dell'educazione letteraria nell'ambito della scuola media è formare la futura lettrice/il futuro lettore. La realizzazione di questo obiettivo è affidata principalmente alla lettura d'obbligo. I risultati dell'analisi comparativa dei programmi d'insegnamento (curriculum) dei licei croati ed europei, indicano che esistono diversi approcci riguardo la scelta degli autori e dei titoli delle letture d'obbligo. In alcuni casi (ad esempio, gli sloveni) si prescrive rigorosamente il numero degli autori e delle opere per ogni anno scolastico, in altri (ad esempio, gli austriaci) si prevede la libera scelta delle letture d'obbligo che le alunne e gli alunni concordano assieme alle loro insegnanti ed ai loro insegnanti (lettura d'obbligo concordata), oppure gli insegnanti consigliano solo alcune opere non indicando i nomi degli autori (ad esempio, i cechi). Nei programmi d'insegnamento dei licei croati non esiste alcuna indicazione riguardante la lettura d'obbligo. I dati dell'analisi dimostrano che nella maggioranza dei casi nell'ideazione dei programmi d'insegnamento (curriculum) europei non si presta la dovuta attenzione agli interessi ed ai gusti letterari delle alunne/degli alunni. Anche se in Croazia non è stata mai condotta una ricerca istituzionale su questo argomento, i risultati ottenuti sulla base delle singole ricerche sono tali che dovrebbero essere presi in considerazione nella programmazione delle letture d'obbligo nell'ambito dell'insegnamento della letteratura nei licei. In base a questi dati si auspica l'applicazione del cosiddetto sistema aperto di lettura d'obbligo il quale prevede la proposta di un elenco di opere letterarie dal quale le alunne/gli alunni scelgono da soli i testi per la lettura domestica. Al contempo, si propongono procedimenti e metodi che contribuiscono ad eliminare gli ostacoli che l'alunno/a incontra nella comprensione delle singole opere letterarie (procedimenti di motivazione, attualizzazione, il metodo della lettura creativa, il metodo della ricerca, ecc.). L'applicazione di questi procedimenti e metodi permette la realizzazione dello scopo principale dell'insegnamento della letteratura: educare un lettore/lettrice creativo e critico che leggendo penserà, trarrà conclusioni e valuterà il testo letterario-artistico.

Parolechiave: lettura d'obbligo, programma d'insegnamento (curriculum), sistema aperto di lettura d'obbligo.